

Matthias Braselman a Bärbel Bläser

Setkávání se světem jako setkávání se sebou samým

Ø středním stupni Windrater Talschule

30.10.2010 Waldorfské lyceum Praha

Zatiaľ sme sa strednému stupňu tak trochu vyhýbali. Nie je to náhoda. Mali sme pred stredným stupňom strach. Keď sme s tou našou školou začínali, ako sme to už v krátkosti naznačili, hovorili sme si, že urobíme takú malú školičku, kde bude len prvý stupeň a hotovo. Hovorili sme si, že nám nie je treba zápoliť s problémami druhého stupňa. Samozrejme, že je to celkom luciferský, iluzórny postoj. Kto zakladá školu, musí sa vždy zaoberať otázkami stredného stupňa. A v čase prvých 5, 6, 7 rokov sme na to prišli i my. Navonok sme na to prišli vtedy – vďaka tomu, že rodičia najmä postihnutých detí sa nás pýtali: Čo teda máme s týmito deťmi po 8. triede robiť? Čo bola, samozrejme, oprávnená otázka. Dieťa s postihnutím sa nedá len tak ľahko niekam inam presadiť. Potom sme si hovorili: Dobré tak do desiatej triedy. Čo nám ale bolo jasné, bolo to, že v priebehu tých desiatich rokov sa tá metodika musí silne premeniť. Musí prejsť určitou metamorfózou. A to viedlo k tomu, že dodnes robíme po šiestej triede taký výrazný krok. Do šiestej triedy vedú tú triedu dvaja triedni učitelia a potom sa vracia jeden z nich späť na prvý stupeň a druhý ich vedie ďalej počas druhého stupňa spolu s ďalším učiteľom „druhostupniarom“.

Druhým dôležitým elementom je, že máme množstvo projektov, ktoré presahujú hranice jednej triedy. Sú to rôzne cesty, tématické epochy, ale môže to byť aj normálna obsahová epocha. Často najmä v 8. a 9. ročníku máme epochy, ktoré sú rovnaké, ale sú preberané z rôznych hľadísk. Napríklad epochy dejepisu: v 8. ročníku sa preberajú kultúrne dejiny, dejiny revolúcií až do 20. storočia, a v 9. ročníku sa rovnaké obdobie preberá ako príbehová história. A v tom sú ako styčné body, tak aj rozdiely. Na záver žiaci vytvárajú spoločné projekty.

Ďalším prvkom, s ktorým sme vtedy začali je ten, že sme začali spoluprácu s hosťujúcimi učiteľmi. Poznali sme ich z iných škôl a pozývali sme ich na jednotlivé epochy. Pre takúto malú školu je obtiažne dať dohromady kompletne stredoškolské kolégium. A v škole, ktorá je práve vo výstavbe, je to ešte ťažšie. My sme sa pokúsili z tohoto stavu vyťažiť, urobiť z neho výhodu. Mali sme epochu, na ktorú hosťujúci učiteľ prišiel ako odborník a zároveň jeden z našich učiteľov, ktorý dobre poznal tých žiakov. Bolo to ako spolupôsobenie, prelínanie odbornej pedagogiky a sociálnej pedagogiky. Najzreteľnejšie to bolo samozrejme u detí s postihnutím, pretože pre ne sme museli vždy tie obsahy spracovať, podať umelecky. Boli sme tým nútení hľadať individuálny prístup. Ale samozrejme to platí aj pre všetkých mladých ľudí. Ten prvok spolupôsobenia odbornej a sociálnej pedagogiky sa mi javí

ako veľmi dôležitý prvok pre strednú školu, bez ohľadu na to, akú podobu to potom dostane.

Chcela by som sa ale tiež zmieniť o tom, že prvých 5 – 6 rokov pri budovaní stredného stupňa, bolo u nás veľmi hektickým časom, mali sme nesmierne problematické deti v triedach. Myšlienka rozpustiť tie jednotlivé skupiny viedla občas k tomu, že sa nám to vymykalo z rúk a rozpustilo sa nám to celé. Tá situácia bola taká, že to bolo občas nad naše sily. Z tej doby tiež pochádza názor, že sme škola chaosu. Musím si zaklopať, bola to prechodná fáza a dnes sedíme v jedálni a rozprávame si príbehy z tej doby ako anekdoty. U nás vtedy lietali stoličky z okien. Mali sme žiačku, ktorá mala „Tuletov“ syndróm, stále robila – hlasný štikútavý zvuk - a my sme sa vyľakali pri každom takom výkriku. Hovorím vám o tom preto, aby som vám dodala odvahy, pretože všetko smeruje k vývoju. A také časy prichádzajú a zase odchádzajú. Dnes to už u nás také nie je. Možno dnes sme na tom strednom stupni už vo fáze príliš usadnutej. Tak sme sa dostali zhruba na koniec deviatej triedy. Veľa sme toho spolu prežili a naši rodičia, no najmä žiaci si uvedomili, že v nás, v našich predstavách nežije to, čo by malo po desiatej triede nasledovať. Toto potom našich žiakov znepokojilo. Začali si uvedomovať, že keby to tak zostalo, nemohli by zostať pohromade. Z toho potom vyvstala ich otázka, či by sme po desiatej triede mohli pokračovať. Asi si dokážete predstaviť, že keď sa človek vyhrabe z pedagogicky tak kritického obdobia, nemá najmenšiu chuť pokračovať a ešte taká otázka, a ako prvé sme im tú otázku v podstate vrátili: Viete, musíte prísť na to, či to naozaj chcete. A všetkých sme požiadali, aby na začiatku 10. ročníka išli hospitovať na inú školu. To znamená, že išli na iné waldorfské školy, na štátne školy, rozhliadli sa. Potom sme im povedali, že keď si to nechajú prejsť havou a budú naozaj chcieť zostať v našej škole, môžu o to požiadať. Urobíme prijímacie skúšky na stredný stupeň. Môžete sa prihlásiť, uchádzať sa o miesto na našej škole, ale my rozhodneme, s kým chceme spolupracovať. Treba si uvedomiť, že na tie hospitácie nešli všetci naraz, bolo to obdobie asi štvrt roka. Behom tohoto obdobia sa týždeň čo týždeň niekto z takejto hospitácie vracal a s každým, kto sa vrátil, tá diskusia vždy znovu vypukla. A keď prišli prázdniny, tak sme hovorili: No, to sa nebude uchádzať asi nikto.

Potom prišiel taký zvláštny, symptomatický okamih: mali sme kontakt so skupinou študentov z jednej univerzity, oni robili seminár o prospešnej organizácii a rozvoji. V tej ich práci bolo dôležité, aby viedli rozhovor s našimi žiakmi a tí študenti hovorili, že z rozhovorov s našimi žiakmi bolo zrejmé, že sa takmer všetci budú o miesto na našej škole uchádzať. Tak tomu potom naozaj aj bolo, 16 z dvadsiatich žiakov sa uchádzalo o prijatie na našu školu. Potom sme urobili niečo, čo sa zdalo našim žiakom absolútne nefér. Po tom, čo sa tak veľkoryso rozhodli, že zostanú na našej škole, dostali za úlohu napísať prácu, také pojednanie, ako keby už dva roky tej strednej školy mali za sebou. A akoby sa teraz obzerali na tú dobu. Mali tam načrtnúť, napísať, ako tú dobu využili. Bola to taká úloha, pri ktorej človek nevie, čo z toho, čo napíše je správne a čo nesprávne, čo od nich človek očakáva, musí prísť

úplne k sebe, aby bol autentický. Vtedy to pre nich bolo veľmi ťažké, ale my sme mali dojem, že keď budú naozaj autentickí, keď sa nebudú opierať o nás, bude to pre tú školu veľmi dôležité. Tie práce mali do Vianoc hotové, v januári sme potom viedli prijímacie pohovory. Vždy to boli učitelia a priatelia školy, ktorí viedli pohovor s každým z tých žiakov. Na základe tých prác sme si overovali, kde ten-ktorý žiak stojí. V tom roku boli všetci žiaci prijatí, v neskorších rokoch sme ale niektorých žiakov odmietli. Takže sme mali 16 desiatokov, o ktorých bolo jasné, že budú v ďalšom roku na tú strednú školu chodiť. Bolo jasné, že chceme tú 11.,12. triedu od tých predošlých jasne oddeliť, preto sme jej dali zvláštne meno: nazvali sme ju college, potom to už nie sú žiaci, ale kolegovia. Potom okolo Veľkej noci v desiatom ročníku, sme si na 2 týždne dali od seba voľno. Pripravovali sme college. To sme urobili tak, že sme najskôr spravili takú reflexiu a ohliadali sme sa napríklad na ich skúsenosti pri hraní, budú sa iste pýtať, na akej som to bol vlastne škole, keď sme sa tam toľko hrali? Hra je niečo, čo nie je príliš sociálne uznávané pre žiaka. Preto bolo dôležité, aby sme sa na hru, na tú kvalitu, ktorá v hre spočíva, s nimi pozreli, aby ju tiež dokázali oceniť. To bola jedna oblasť, druhá bola oblasť sociálneho života. Zaviedli sme nové cvičenie, ktoré im umožňovalo spolu hovoriť o svojich vzájomných úsudkoch, čo o sebe vzájomne súdia, čo si o sebe myslia. Pretože je jasné, že taká skupina ľudí, ktorí vzájomne toho veľa prežili, majú o sebe aj určité úsudky. A tí ľudia v tej skupine sa poznajú tak dobre, že sa málokedy stretnú bez toho, že by hrali tú určitú rolu. My sme sa pokúsili tie súdy, ktoré žijú niekde v tom podloží a nie sú vyslovené, v „chránenom priestore“ ukázať, vyniesť na svetlo. Táto hra sa volá Karty na stôl. Hrá sa tak, že žiaci, žiačky sedia v kruhu, jeden je mimo toho kruhu, vonku a tí v kruhu o ňom hovoria. On to počuje, ale obraz je taký, akoby to nepočul. Normálne sa to robí tak, že ten dotyčný tam nie je, ale tu všetci vedia, že on to počuje. Je to taký jemný medzipriestor. Obraz je taký, ako to väčšinou robievame, ale tá skutočná situácia je taká ako to pôsobí duchovne. Takže je to tak, že keď ten dotyčný pri tom nie je, keď o ňom hovoríme, duchovne je to preňho realita. Keď je tento rozhovor uzatvorený, tak sa tento žiak vráti. Potom ten rozhovor už spoločne pokračuje. Nie je ľahké s tým začať, ale keď som nedávno hovorila s niektorými bývalými žiakmi, tak som zistila, že oni to vnímali ako kľúčový moment pre tú strednú školu. Že to bol taký čistý vzduch pre nový začiatok.

A tretia oblasť, na ktorej sme behom tej prípravy pracovali bola pracovná pedagogika, pripomenuli sme si to, na čom sme usilovne pracovali a aj tu sme sa pokúsili urobiť nový krok do budúcnosti.

Naviazal by som tým, že by som sa pozrel na koniec tej doby stredného stupňa, college – čo sme si predsavzali. Vtedy sme ešte žili v takej nádhernej dobe pre nás učiteľov, že sme mohli žiakov prepustiť s tým, čo sme my považovali za správne. Dokonca sme mohli rozhodnúť o tom, ako a kedy žiak ukončí college, akého vzdelania dosiahne, či bude mať maturitu... aký cieľ dosiahne. Je veľký rozdiel

medzi absolútoriom reálnej školy a gymnázium . Dnes je to už tak, že v severnom Porýní Vestfálsku a vo väčšine Nemecka sa musia robiť centrálné skúšky. V tej dobe to ešte centrálné nebolo a pre nás bola namiesto otázka, ako teda skúšať tých žiakov. Stáli sme pred rozhodnutím, akú podobu bude mať záverečná skúška. My sme na tej podobe záverečnej skúšky a na tom, ako by malo k nej dôjsť pracovať spolu so žiakmi. Žiaci sami si mohli povedať, aké absolútorium chcú mať a v akých oboroch chcú absolvovať skúšky. Ba dokonca aj to, akú majú predstavu o tom, ako by mala taká skúška vyzeráť. Teda niežeby škola, učitelia stanovili tieto úlohy, ale aj žiaci sami. Žiak sám má v rukách to, kedy a akým spôsobom chce byť skúšaný. Uviedli sme však niekoľko podmienok ku skúškam, ktoré budú môcť splniť všetci. Navyše býva spoločné umelecké vystúpenie, ktoré sme s nimi chceli urobiť. Ide o niečo ako záverečné divadelné predstavenie. A druhou vecou boli potom záverečné prednášky. V nich robili také ohliadnutie sa za dobou v college. Mali rozprávať čo sa učili, ako sa učili a ako sa pri tom rozvíjali, rozvinuli. Potom bola ešte jedna taká vec, že žiaci školy mali spolu s ľuďmi zvonka, nie teda učiteľmi školy kolokvium, to nám teraz vláda zmenila tým, že tam musia byť tie centrálné skúšky. Takže k tým skúškam, ktoré si oni vybrali, pribúdajú v 11. triede skúšky centrálné. Hovorili sme, že budeme mať dve kvalitatívne odlišné skúšky, to sme preberali aj so žiakmi. Jedna vec je, čo my, učitelia v škole nechceme a to je tá štátna skúška, ale sme škola fungujúca v rámci nejakého štátneho systému a tak dávame cisárovi čo je cisárovo. A povedali sme žiakom: na to vás pripravíme tak dobre ako dokážeme. Aby ste to boli schopní dobre zvládnuť. Potom si urobíme tie vlastné skúšky a tie budú rozhodujúce. A takto sme to niekoľkokrát urobili. V našom college sú rôzne kvality toho, čo je tam vzájomné, spoločné... Jedna je taká sústredená fáza, kde ponúkame rôzne kurzy, kde sa žiaci, žiačky môžu koncentrovať na skúšky, druhá je tá, že ponúkame intenzívnu výuku, to je to, čo považujeme za dôležité. K tomu patrí to, čo tu už bolo naznačované, že v tom college sme spoločne vyvinuli takú podobu tej výuky : o 8. hodine začína školský deň a končí o 16.30 h. Tento čas je rozčlenený, na začiatku sa koná intenzívna obsahová epocha – matematika, nemčina, prírodné vedy, potom nasleduje fáza samostatnej práce. Žiaci majú samostatne pracovať na tej látke, ktorá bola predtým spracovávaná spoločne. V tejto dobe majú pri sebe lektorov. S nimi sa majú poradiť, čo vlastne v tomto čase robiť, aby to bolo zmysluplné a súviselo to s obsahom tej epochy. Potom nasledujú paralelne odborné krúžky angličtina, matematika, nemčina, v skupinách, tu sa učia to, čo je dôležité na tie centrálné skúšky. To prebieha paralelne. O 12.30 je poludňajšia prestávka. Potom je ešte jeden odborný krúžok - v skupinách pracujú a epocha. V ostatných častiach sú pohromade. Tá druhá epocha dňa – umelecko-praktická: hudba alebo tkanie do kameňa, alebo tiež právo, ale mali sme tam aj epochu matematiky, tiež trvala 4 týždne. Tento intenzívny školský život býva prerušovaný takzvanými expedíciami, ktoré sme zaviedli. Rok teda začína expedíciou po letných prázdninách, potom nasleduje výuka. Druhá expedícia nasleduje po vianočných prázdninách. Po

veľkonočných prázdninách zase tretia expedícia. So žiakmi sme poňali výuku ako základný tábor a expedície sú tým, kam z toho základného tábora niekedy vyrážajú. Na to, aby žiak našiel dobré miesto na expedíciu potrebuje pomoc alebo dobrého sprievodcu. Toho nájde tak, že si na začiatku štúdia na college zvolí mentora. Sú to traja - štyria ľudia, ktorí ho v priebehu roka takto doprevádzajú. Ktorí majú na túto kvalitu, na toto doprevádzanie, poradenstvo čas. Urobia si čas na to, aby s tými žiakmi prebrali, čo je v danej chvíli správne urobiť. Tiež s nimi preberajú, aká expedícia by v tom čase logicky naväzovala na tú predchádzajúcu. Napríklad dievča, ktoré by nesmierne rado študovalo medicínu, spolu s ňou premýšľajú o tom, ktoré miesto by bolo to pravé, kde by si mohla tento svoj záujem overiť. Nejaké miesto v nemocnici, nejaká lekárska prax, farmaceutická prax, možno aj niekde úplne inde, aby si skutočne mohla overiť, či to naozaj tak je. Túto expedíciu sme pripravovali tak, že sme sa so žiakmi, žiačkami o tom bavili, o tom, čo sa tam má vlastne odohrávať, že to nemá byť len prax, kde by sa človek zoznámil s nejakým povoláním, ale vlastne sme sa vždy pýtali ich na ich samotných. Kto som ja v stretávaní sa s inými ľuďmi? Mali si overovať, aké to je, keď sa dostávajú do vzťahov a čo si môžu z toho priniesť, keď sa vrátia domov. A keď sa ohliadneme za tým množstvom expedícií, ktoré sme v škole mali, aj s tým, čo nám rodičia zrkadlia, tak vždy hovoria, že to bol dobrý nápad. Ako rodičia by ich radi doprevádzali. Po expedíciách sme so žiakmi pracovali na portfóliu, to bola práca, ktorú sme robili s pomocou priateľov. Pracovali sme na tom, ako sa vôbec portfólio robí, že to nie je iba správa z praxe. Obsahuje dôležité súčasti reflexie.

Otázky z publika:

Tie expedície sú individuálne alebo je to skupinové?

Sú individuálne, ale niekedy je to tak, že žiaci niektorí chcú ísť spolu na nejakú expedíciu, tak to pripustíme. Napr. minulý rok to bola situácia, keď traja žiaci chceli podniknúť túru, mali cieľové miesto a priali si absolvovať túto túru s minimom finančných prostriedkov. Že budú hľadať miesta na prenocovanie, ktoré si nebudú vyžadovať veľké náklady alebo si tam dokonca privyobia. Natočili aj film, s množstvom interview, kde sa dospelých pýtali a ten film spracovali ako portfólio a v škole to prezentovali.

My sa teraz zaoberáme tým, ako by sme tieto expedície na treťom stupni mali pripravovať, aby sme potom mali na čom stavať. Tu si dokážeme predstaviť také odstupňovanie, začalo by to prvou expedíciou pre celú triedu, na tú by nadväzovali expedície v skupine a potom by to boli expedície pre jednotlivcov. Pretože, keď má človek 3x za rok takéto 4-týždňové etapy, tak je to veľmi obtiažne naozaj dobre pripraviť. Vždy sú tie expedície na hranici prázdnin, nadväzujú na prázdniny, takže si ich žiaci, ak chcú, môžu predĺžiť. Práve keď idú do zahraničia, tak sa to oplatí. Ale tá bežná dĺžka sú 4 týždne.

Mám takú technickú otázku: Vy máte určite množstvo portfólií niekde v šuflíku, alebo lepšie povedané niekde v počítači. Nakoľko je to verejné alebo po nejakej transformácii verejné ?

Nemáme ich v počítači, ale dá sa to urobiť, dajú sa oskenovať. Dalo by sa pohovoriť s tými žiakmi, s ktorými sa ešte stretávame, či by ich mohli poskytnúť. Ak niektorých človek zoženie.

To znamená, že ich má k dispozícii škola?

Musíme to mať samozrejme odsúhlasené tými žiakmi. Prípadne by sme to mohli zavesiť na naše webové stránky, máme ich pomerne obsiahle.

Ako to stíhate v poslednom ročníku tie skúšky?

Je to tak, že povelkonočnú expedíciu sme museli vyčiarknuť, lebo vtedy je tá príprava na skúšky. Je ešte jedna vec, ktorá je veľmi dôležitá a to je, či sa nám podarí tú školu viesť ako dohodu, ako konsenzus. Nevie, či viete, čo mám namysli. V posledných rokoch som to zažil sám, poznám tú prácu na strednom stupni, kde sa vlastne veľmi často pracuje, musí pracovať proti odporu, učiteľ musí prekonávať odpor tých žiakov. A pri všetkom tomto, čo sme tu načrtli, nám ide o to, ako by sme toto odbúrali, ako to vyriešime. Tak, aby tá škola bola priestorom, kde tí ľudia, ktorí spolu v nej sú ako rovný s rovným spoluutvárali ako spoločnú dohodu.

Trochu sa to dotýka aj tej otázky, ktorú tu Barbara uvádzala ako skúsenosť s deťmi z prvého stupňa: V podstate sa všetky deti chcú učiť. A v podstate aj na tom strednom stupni chcú byť spokojní žiaci s tým, čo tam celý deň robia, čomu sa venujú. Túžia po spokojnosti. Ako sa nám podarí do toho vniesť tú kvalitu, ako sa nám podarí urobiť to tak, aby to bolo naozaj spoločné? Pre biografiu človeka je to veľmi dôležité, veď si to uvedomte, aký dlhý čas to je, 12 rokov! Keď si vezmeme, že človek sa dožije 80 rokov, 40 rokov je polovica z toho, 12 rokov z toho strávi v škole. To nie je možné zniesť, keď je to stále spojené s nespokojnosťou a odporom. To sa predsa musí odohrávať vo vzájomnej dohode a v tom, čo chcú obe strany. Ja myslím, že to je niečo, čo podstatne ovplyvní zdravie človeka v starobe. Pokiaľ sa toto v škole nepodarí, tak je človek na starobu chorý.

A ako často mávate tie diskusie s nimi? Je to jednorázová vec, mávate to na začiatku roku alebo sa to opakuje ?

To je vlastne priebežne, stále. Spolupráca žiakov a mentorov je samozrejme žiak od žiaka rozdielna, ale v podstate to prebieha každý týždeň. Nie je to zakaždým hodinové stretnutie. Ja tiež doprevádzam jedného žiaka 11. triedy a my sa stretávame popoludní v jedálni. Ja som teda stále v obraze, ja mu poskytujem

odpor, pretože tá vôľa rastie, keď prekonáva odpor a tón nezaznie, keď nemá odpor. Nerobím to z nejakej mocenskej funkcie, ale ako partner. Čo u nás znamená, že to posledné rozhodnutie žiaka je na ňom samom.

Keď ten žiak niečo rieši s mentorom, ide ten mentor za odborným učiteľom?

Tá podstatná komunikácia je vždy samozrejme medzi odborným učiteľom a žiakom. Ten chlapec, ktorého ja doprevádzam, práve nedávno odovzdal naozaj prachmizerné portfólio a tá osoba, ktorá mu povie, že je prachmizerné, som ja. Dávam mu potom podnety, ako to môže prerobiť, ako to môže robiť ďalej, vie tiež, že vo chvíli, keď to bude prezentovať, budem stáť za ním a úprimne. Pretože to sú všetko jednotlivé krôčky na ceste. On sa na mňa môže spoľahnúť, ja ho nebudem odsudzovať, to nie je otázka morálky. Ja nemám ten pocit, že on je lenivý.

A ako je to s triednymi učiteľmi?

U nás sú to traja ľudia, ktorí tú college majú na starosti, sú zároveň mentormi a k tomu ešte pristupujú ďalší traja ľudia ako mentori, tí sa jedenkrát týždenne schádzajú ako klub mentorov. Teda tí prví traja tú college organizujú a tí ďalší ju doplňujú. K tomu ešte pristupujú odborní učitelia. U nás tí odborní učitelia sú ešte stále z veľkej časti hosťujúci učitelia. Momentálne máme v triede pomerne veľa – 26 žiakov, ja mám dvoch žiakov, ktorých doprevádzam, iní mentori majú aj viac.

Otázka k portfóliu: či ho rodičia, učitelia čítajú, či je majetkom školy, či sa dá ukazovať ľuďom, ktorí s tou školou trebárs vôbec nesúvisia?

Momentálne je jednoznačné, že to portfólio má význam len v rámci školy, pri tej záverečnej skúške musia prostredníctvom portfólia obhájiť navonok to, čo sa učili. Pretože sme nechceli žiadnu štandardizáciu, akonáhle chcem dosiahnuť nejakého uznania na verejnom mieste, napr. na univerzite, vyžaduje si to pristúpiť na štandardizáciu a to sme nechceli. Ale sú žiaci, ktorí svoje portfólio samozrejme využívajú, napr. keď sa uchádzajú o nejaké učebné miesto, tak to portfólio ukazujú.

My nevnucujeme žiadnu konkrétnu formu, my iba certifikujeme, že to portfólio vzniklo správnym spôsobom. Napr., že to napísal žiak, aspoň raz to prečítal učiteľ a dal spätnú väzbu žiakovi, žiak zareagoval. Necháva sa sloboda, ide o certifikáciu procesu, či je správny.

Chcem sa ešte spýtať, či v tej desiatej triede sa robia hospitácie priebežne?

V podstate to poriadame každý rok, v rokoch, keď sme to nejak zanedbali, to potom bolo podstatne horšie. Môžem to teda doporučiť. V tomto veku sa často stretávame u žiakov s výrokom: „v podstate by som chcel byť niekde inde“, a to vzniká z úplne prirodzeného zneistenia u človeka. Ja by som si sám chcel preveriť, či som tu správne. Ja by som také vždy posielala preč, i keď by sa tam pokúšali držať. Môže sa vám pritom samozrejme stať, že oni len tak odídu, aj také, ktoré by ste si radi podržali, ale z tohoto hľadiska to vytvára rešpekt. Ja vám môžem iba doporučiť, aby ste to robili.

Aké bolo ich uplatnenie ?

Bolo to presne tak, ako sa to asi dalo čakať, v prvom roku to bolo 16 žiačok a žiakov, 5 z nich urobilo maturitu, 5 z nich tzv. strednú zrelosť a potom pokračovali v profesijnom vzdelávaní, 2 urobili skúšku hlavnej školy, ostatní išli na chránené pracoviská.

Všetci začali študovať, 2 išli na nejaké vzdelávacie ústavy. Jedna robila logopédiu a druhá na kozmetickú odbornú školu.

Akú kvalifikáciu majú vaši učitelia, týka sa to toho, že ste hovorili, že v takmer každej triede máte deti so špeciálnymi potrebami, alebo máte jedného, ako to funguje?

Administratívne musíme preukázať, že dávame zhruba toľko špec.-pedag.hodín, ako ony potrebujú. Spolková zem to nekontroluje, berie sa to veľkoryso, na štátných školách to nie sú schopní zabezpečiť. Je to veľmi rozdielne, máme špec. pedagogiku v triednych tímoch. Máme ale i triedy, kde žiadnych šp.pg. nemáme. Každý z nás sa nejakým spôsobom vzdeláva, aj interne sa vzdelávame. Je to platovo veľký rozdiel v Nemecku, či som št.vzdelaný šp.pedagóg, sú to najdrahšie, najkomplexnejšie, najrozsiahléjšie obory. Vedľa toho existuje interné antropozofické vzdelávanie. Pre tých učiteľov a žiakov je najdôležitejšie, či spolu dokážu spolupracovať a nie, či majú požadované vzdelanie.

zapsala: Ivana Bartovičová